

Наталія Корчак,

докторка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби, Київський національний університету імені Тараса Шевченка, Україна

РОЗДІЛ 4.2. ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ У ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ ЯК СКЛАДНИК ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ: СИСТЕМА АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ ТА НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЗК В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. Система антикорупційних органів та адаптація діяльності

НАЗК до особливостей воєнного стану є важливими складовими механізми протидії корупції в публічній сфері. Мета статті зумовлена необхідністю дослідження напрямів, видів діяльності та основних частин механізму протидії корупції з погляду забезпечення державної безпеки. В умовах російської агресії Методологія дослідження базується на поєднанні загальнонаукових (аналіз і синтез, абстрагування та конкретизація, аналогія та моделювання) та спеціальних (діагностика корупційних відносин, експертні оцінки, статистичний аналіз, вивчення документальних джерел, установа причинно-наслідкових зв'язків) методів, що забезпечують достовірність результатів і висновків монографічного дослідження. Результати дослідження показали, що корупція завдає серйозної шкоди демократичній структурі суспільства та є однією з головних загроз національній безпеці. Коріння корупції криються в механізмі здійснення державної влади. Протидія корупції шляхом її обмеження та/або боротьби наповнює новим змістом діяльність у сфері державного (публічного) управління. Систему державних антикорупційних органів формують органи загальної та спеціальної превенції, органи розслідування корупції, органи притягнення до відповідальності за вчинення корупційних та/або пов'язаних із корупцією правопорушень. У дослідженні робиться акцент на особливості реалізації функції загальної превенції в діяльності НАЗК у період російської агресії та висвітленні прогресивних аспектів у діяльності органу щодо прийняття цифрових рішень. Практичні результати. Ефективність протидії корупції залежить від якості антикорупційного законодавства, функціональної спроможності антикорупційних інституцій, наявності інноваційних цифрових інструментів. Цінність/оригінальність.

України, комплексне дослідження механізму протидії корупції в публічній сфері з урахуванням періоду дії воєнного стану є беззаперечно актуальним та формує наукову новизну змісту публікації.

Метою роботи є здійснення комплексного аналізу окремих складових механізму протидії корупції з погляду суб'єктного складу (зокрема держави в особі органів публічної влади) та її форм (запобігання та/чи боротьба з корупцією), а також висвітлення основних напрямів діяльності НАЗК в умовах воєнного стану. Досягнення мети конкретизується в дослідницьких завданнях: визначити місце корупції в системі суспільних відносин; розкрити сутність корупції як загрозливого національній безпеці країни явища; охарактеризувати форми корупції з погляду їх нормативної визначеності; систематизувати державні інституції у сфері протидії корупції за критеріями напряму діяльності та обсягу функціональних повноважень з акцентом на їх правовий статус; простежити особливості застосування антикорупційного законодавства в умовах воєнного стану та виокремити напрями діяльності НАЗК у період російської агресії, урахувуючи передовий досвід у сфері прийняття цифрових рішень.

Обґрунтованість викладених положень, висновків наукового аналізу та достовірність результатів дослідження забезпечено через поєднання загальнонаукових (аналіз та синтез, абстрагування та конкретизація, аналогія і моделювання) та спеціальних (діагностика корупційних відносин, експертні оцінки щодо стану корупції, статистичний аналіз показників антикорупційної діяльності, вивчення документальних джерел – нормативних та методично-роз'яснювальних матеріалів, установлення причинно-наслідкових зв'язків для обґрунтування значущості діяльності з протидії корупції в публічній сфері та визначення провідної ролі НАЗК у налагодженні механізмів комунікації для координації зусиль спеціалізованих органів з упровадження санкційного пакета щодо осіб, причетних до російської агресії) методів.

4.2.1. Місце корупції в системі суспільних відносин: причини та ризики

Питання корупції, її природи та наслідків, причин та шляхів подолання є предметом обговорення й дослідження серед науковців і практиків. І це не дивно, оскільки явище корупції, і на

це справедливо звертає увагу О. У Скочиляс-Павлів, «проявляється в багатосторонніх вертикально-горизонтальних зв'язках у суспільстві та державі й зумовлено історичними, економічними, соціальними, політичними, правовими, національними, культурними, моральними факторами» [44, с. 42].

Беручи до уваги походження терміна «суспільні відносини» (від лат. *socialis* – соціальний), зазвичай під ним розуміють «різноманітні зв'язки, які виникають між суб'єктами соціальної взаємодії й характеризують суспільство або спільноту, до яких входять ці суб'єкти як цілісність» [2, с. 37]. З огляду на таке визначення в цілях цієї публікації визначення місця корупції в системі суспільних відносин потребує врахування її соціальної природи.

Як явище, виникнення корупції тісно пов'язане із: 1) створенням держави; 2) виникненням права; 3) організацією та діяльністю апарату держави і, як наслідок – появою осіб, наділених владними повноваженнями.

Те, що корупція не є надбанням сучасного суспільства, обґрунтовується історіографією проблематики.

Ще з часів появи перших держав корупція стала породженням соціуму і відносин у ньому. Першим борцем із корупцією прийнято вважати шумерського царя Урукагина (Уруинимгина), який реформував державне управління з метою припинення зловживань із боку царської адміністрації, суддів, храмового персоналу, зменшив та упорядкував платежі за обряди, увів суворі покарання за хабарництво чиновників. Про це стало відомо з розшифрованих клинопису стародавнього Вавилону, що належать до середини III тис. до н.е. [18].

Варто наголосити, що питанням корупції було приділено увагу ще в законах Хаммурапі (1792–1750 рр. до н.е.). «Якщо суддя розглянув справу, виніс рішення і виготовив документ із печаткою, а потім рішення своє змінив, то цього суддю варто викрити в зміні рішення, і він повинен сплатити суму позову в цій судовій справі у дванадцятикратному розмірі; крім того, у зборах його мають зігнати з його суддівського крісла, і він не повинен повертатися й засідати разом із суддями в суді» [62, с.15].

Вказуючи на поширеність корупції у Великій Британії, іспанський мореплавець та конкістадор Ернардо Де Сото в 1601 р. переповів слова спікера палати спільнот про мирових суддів: «Ці тварі за півдюжини курчат готові наплювати на цілу дюжину кримінальних законів» [61, с.105].

Ще один приклад з історії корупції наводиться в листі Міністерства юстиції України від 22 червня 2011 р. [50]. Він пов'язаний зі спекулятивними діями одного сицилійського фінансового магната, який закупив усе залізо, завдяки чому створив повну монополію на ринку цього товару, а потім продавав його за ціною втричі дорожчою за попередню. Навіть у ті давні часи такі дії не можливо було здійснити без участі державних чиновників. Необхідно звернути увагу, що, з одного боку, виникнення монополії є результатом кмітливої ринкової практики. Протиправним є зловживання монопольним становищем. З другого – корупційна складова поведінки державних чиновників у наведеному полягає в сприянні створенню таких необґрунтованих ринкових переваг для сицилійського фінансового магната.

За часів Івана Грозного було запроваджено смертну кару за вчинення дій, аналогічних сучасному хабарництву. Збереглися свідчення про страту диякона, який, крім належної йому винагороди, отримав ще і смаженого гусака, що був начинений монетами [12, с. 5].

У Конституції гетьмана Війська Запорозького Пилипа Орлика 1710 р. корупція згадується як згубне явище. Проявом гетьманської волі проти корупції є розділ X. У ньому зазначається: «Найбільше ж на людей бідних чинять утиски і здирства та пригнічують їх тягарями владолюбні хабарники, які не за заслуги свої, а через ненаситну пожадливість прагнуть потрапити в уряди військові й посполиті для свого збагачення. Вони спокушають серце гетьманське, і завдяки корупції, без повного обрання та всупереч справедливості й закону, чи в уряди полковничі проникають, чи обіймають інші посади. Тому остаточно постановляється, щоби Ясновельможний гетьман жодними, хоч би й найбільшими, подарунками та респектами не спокусився, нікому за хабарі в урядах ні полковничих, ні інших військових чи посполитих посад не давав і насильно в уряд нікого не призначав. Завжди як військові, так і посполиті урядники, особливо полковницькі, мають обиратися вільними голосами, а після обрання – владою гетьманською затверджуватись. Однак елекції таких урядників повинні проводитися не без волі гетьманської. Такого ж самого закону й полковники повинні будуть дотримуватися та не допускати без вільного обрання цілої сотні сотників та інших посадовців за якісь респекти. А через власні образи не повинні також з урядів звільняти» [8].

Проведений нами короткий історичний екскурс демонструє «супутниковий» зв'язок корупції із функціонуванням публічної влади в усіх її формах незалежно від віку історії людської цивілізації. Це пояснюється її парадоксальністю бути «системоутворюючим імперативом» [43, с. 296] соціальної взаємодії та відносин у державі.

Як і будь-яке явище, корупція має свої причини й наслідки. Причини корупції криються в економічній та психологічних сферах людських відносин. Водночас до уваги потрібно брати ще й соціальні фактори суспільства, у якому виховуються громадяни, а також бажання посадових осіб за допомогою «корумпованої» поведінки наростити свій адміністративний чи владний ресурс для подальшого використання в приватних «корисних» цілях. Передусім корупція є невід'ємною частиною тіньової економіки як системи відносин, які виникають у сфері виробництва, обміну, розподілу, споживання економічних благ, що завдають шкоди суспільству, державі, місцевому самоврядуванню, домашньому господарству та руйнують їх. Бажання збільшити свій дохід або уникнути обов'язкових витрат за допомогою корисливих діянь, зокрема, бажання багатства і влади, є потужним мотивуючим фактором. Приватний випадок отримання конкурентних переваг по відношенню до іншого учасника ринку, на жаль, спонукає до розширення зв'язків, зростання владних повноважень як законного, так і незаконного характеру. Очікування корупції негативно характеризує поведінку легальних учасників ринку, для яких усталеним є уявлення про те, що без корупційної поведінки неможливим є здійснення господарської діяльності, а ціль – виправдує засоби.

Соціальні чинники корупції криються у вихованні в підростаючого покоління терпимості до свавілля і віри в те, що корупція – невід'ємна частина суспільного життя, «необхідне зло». За влучним зауваженням О. Акімова, «корупція – це спосіб мислення, який зумовлює спосіб життя» [1, с.181].

Нарешті, психологічні причини корупції пов'язані із взаємними очікуваннями наслідків корупційної поведінки з боку їх учасників. У корупційній практиці «відбивається психологія соціальних груп і всього суспільства» [19, с. 21]. Саме психологічна допустимість (схильність) певної частини громадян до задоволення життєвих потреб у протиправний спосіб, у тому числі шля-

хом використання влади чи службового становища в корисливих цілях, вказує на суб'єктивну передумову корупції. А це в подальшому призводить до конфлікту інтересів (наявність у публічної особи корисливого прагнення скористатися владою з порушенням норм професійної етики), який є першопричиною корупції в діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та прівіряних до них осіб.

У багатьох енциклопедіях та словниках визначення корупції надається як дослівний переклад із латинської «*corruption*» – «корозія, роз'їдання, руйнування». Сьогодні корупція згубно позначається не тільки на сферах державного управління та місцевого самоврядування, а й на приватному секторі. Саме корупційні дії в приватному секторі підривають цінності ведення бізнесу, такі як довіра, упевненість у контрагенті, лояльність працівників підприємствам, організаціями, де вони працюють, які необхідні для підтримання та розвитку соціально-економічних відносин; необхідність забезпечення добросовісної конкуренції.

Негативні наслідки корупції мають різні форми прояву. Це і: неефективне використання державних коштів та ресурсів; неефективна зовнішня і внутрішня економічна політика держави підлаштована під кланові інтереси, а не інтереси держави); втрата податків, інших надходжень до державного бюджету (шляхом їх прямого розкрадання або «узгодженого» недоотримання); гальмування шляхом установаження надуманих перешкод розвитку бізнесу; уповільнення ефективності роботи державного апарату в цілому; неефективне використання знань та умінь людини, які замість того, щоби займатися справою, вимушені долати штучні бюрократичні перешкоди; зниження якості управлінських послуг (у тому числі через утворення штучних перешкод); зниження інвестицій, уповільнення економічного зростання; розорення приватних підприємств; посилення організованої злочинності, яка часто «вирішується» корумпованими високопосадовцями; зростання соціальної нерівності; зниження суспільної моралі [6, с. 164–165].

Не випадково Україна, за різними експертними оцінками, вважається «*high-risk corruption country*» [46, с. 684]. При цьому не варто забувати, що корупція є проблемою не лише розвитку українського суспільства, а й світовою. Як породження соціуму і відносин у ньому, небезпека цього явища криється в хибному формуванні ставлення до нього як «невід'ємного зла» розвит-

ку організованого суспільства. Як «вид соціальної патології» [7] корупція «становить безпосередню загрозу демократичному правопорядку й конституційному ладу» [3, с. 17]. Своєю чергою, захищеність, зокрема демократичного конституційного ладу, є ціннісною засадою забезпечення національної безпеки України та визначає її фундаментальний національний інтерес [36, с. п. 9 ст. 1, п. 1. ч. 3 ст. 3].

Проголошені в ст. 1 прийнятій на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Конституції України принципи демократичної, соціальної та правової держави та покладення на державу обов'язку щодо утвердження й забезпечення прав і свобод людини (ст. 3 Конституції України), є основою для запровадження організаційно-правових механізмів протидії корупції. Конституція не просто дозволяє, а й вимагає запровадження ефективної антикорупційної політики для встановлення правового порядку в Україні в цілому та, зокрема захисту конституційних цінностей, прав і свобод.

Розуміння корупції як загрозливого національній безпеці країни явища знайшло підтвердження навіть у рішеннях Конституційного Суду України від 26 лютого 2019 р. № 1-р/2019 та 6 червня 2019 р. № 3-р/2019. При цьому в останньому з них Суд акцентує увагу на тому, що антикорупційна політика має слугувати цілям «захисту конституційних цінностей, прав і свобод людини і громадянина».

У зв'язку із поширенням системної корупції в державних органах одним зі стратегічних завдань державної політики у сфері забезпечення державної безпеки є «інтенсифікація боротьби з тероризмом та організованою злочинністю, протидія руйнуванню державного апарату та місцевого самоврядування» [47, п. 24]. Така постановка питання зумовлена визнанням на найвищому державному рівні негативних наслідків корупції як для функціонування системи публічних фінансів, сфер державного управління, місцевого самоврядування, приватного сектору економіки країни, так і на рівень обороноздатності країни загалом.

Як ілюстрацію вищевикладеного наведемо лист-подяку Національного агентства з питань запобігання корупції міністру оборони російської федерації Шойгу за виявлені факти масштабного розкрадання бюджетних коштів, що спрямовувалися на розвиток військового потенціалу, які негативно позначились на зниженні ефективності оборонного сектору та сприяють пришвидшенню ліквідації окупантів на землях суверенної держави України [21].

В умовах російської агресії ми ще раз переконались, що рівень обороноздатності країни безпосередньо залежить від рівня довіри громадянського суспільства до держави в цілому та кожного окремого громадянина до Збройних Сил України та інших військових формувань зокрема. Наразі незаперечним є твердження про те, що корупція є перешкодою на шляху виведення української економіки з депресивного стану, унеможливує її стале й динамічне зростання, підвищує уразливість до загроз, підживлює кримінальне середовище. Тому захист особи, суспільства та держави від корупційних правопорушень є одним із напрямків реалізації пріоритетів національних інтересів України зокрема та забезпечення національної безпеки загалом.

Питання протидії корупції тісно пов'язані із правовою характеристикою корупції, яка відмінна від її сприйняття як феномену масової свідомості.

4.2.2. Корупція як правове явище та її нормативно визначені види

Офіційну позицію про необхідність криміналізації корупції вперше було зафіксовано в Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 14, п. 8]. Кожна держава-учасниця вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть знадобитися для визнання як кримінально караних таких діянь, коли вони вчиняються навмисно: а) обіцянка, пропозиція або надання публічній посадовій особі, особисто або через посередників, будь-якої неправомірної переваги для самої посадової особи або іншої фізичної чи юридичної особи для того, щоби ця посадова особа вчинила будь-яку дію або бездіяльність при виконанні своїх службових обов'язків; б) вимагання або прийняття публічною посадовою особою, особисто або через посередників, будь-якої неправомірної переваги для самої посадової особи або іншої фізичної або юридичної особи для того, щоби ця посадова особа вчинила будь-яку дію чи бездіяльність при виконанні своїх службових обов'язків.

Беручи до уваги той факт, що корупція, зокрема, становить загрозу для стабільності й безпеки суспільств, що підриває демократичні інститути й цінності, етичні цінності і справедливість та завдає шкоди сталому розвитку і принципу верховенства права та тісно пов'язана з іншими формами злочинності, Конвенцією ООН

проти корупції визначено перелік дій, які охоплені характеристиками корупційних правопорушень: (а) підкуп національних державних посадових осіб (ст. 15); (б) підкуп іноземних державних посадових осіб і посадових осіб міжурядових організацій (ст. 16); (в) розкрадання, неправомірне привласнення або інше нецільове використання майна державною посадовою особою (ст. 17); (г) зловживання впливом (ст. 18); (д) зловживання службовим становищем (ст. 19); (е) незаконне збагачення (ст. 20); (є) підкуп у приватному секторі (ст. 21); (и) розкрадання майна в приватному секторі (ст. 22); (й) відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом (ст. 23); (к) перешкоджання здійсненню правосуддя (ст. 25) [13].

Слово «корупція» в розумінні вітчизняного законодавця [30, ст. 1] означає використання особою, зазначеною у ч. 1 ст. Закону України «Про запобігання корупції», (1) наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей із метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно (2) обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч. 1 ст. 3 Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам із метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей.

Виходячи з наведеного вище нормативного визначення, можна виокремити такі форми корупції, як: 1) одержання неправомірної вигоди; 2) прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди; 3) надання неправомірної вигоди; 4) обіцянка/пропозиція такої вигоди. Законодавчо визначеною формою корупції також є використання будь-якого державного чи комунального майна або коштів у приватних інтересах (ст. 22 Закону України «Про запобігання корупції»).

У Законі України «Про запобігання корупції» (далі – Закону) законодавець оперує двома, на перший погляд, схожими термінологічними поняттями – «корупційне правопорушення» та «правопорушення, пов'язане з корупцією». Крім того, відповідно до ст. 651 Закону за вчинення корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень особи, особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та осіб, які для цілей цього Закону прирівнюються до таких осіб, у встановленому законом порядку притягуються до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності.

Звертаємо увагу, що іноді термін «корупційні правопорушення» вживається як узагальнюючий для охоплення всіх форм протиправної поведінки, що мають корупційний характер. Але з погляду законодавчого змісту згаданих вище видів правопорушень таке розуміння терміна «корупційне правопорушення» не є правильним.

Як корупційне правопорушення, так і правопорушення, пов'язане із корупцією, є діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого суб'єкт, зазначений у ст. 3 Закону, може бути притягнутий до одного з видів юридичної відповідальності. Однак принциповою відмінною ознакою двох видів правопорушень є те, що саме корупційне правопорушення містить ознаки корупції і, як наслідок, – крім дисциплінарної та /або цивільно-правової, законом встановлено ще і кримінальну відповідальність. Своєю чергою, правопорушення, пов'язане з корупцією, не містить ознаки корупції і, як наслідок, – крім дисциплінарної, кримінальної та /або цивільно-правової, законом встановлено ще й адміністративну відповідальність.

Варто наголосити, що поза законодавчо визначених складів правопорушень, корупції як юридичного феномену не існує. До прикладу, побори на ремонт садочка, школи (як різновид форм прояву побутової корупції), незважаючи на їх незаконний характер, з погляду антикорупційного законодавства не є правопорушеннями. Однак інші дії, зокрема несправедливе правосуддя (постановлення суддею завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали чи постанови), громадянами як корупція взагалі не сприймається.

З огляду на викладене вище важливим є розмежування феномену сприйняття корупції як специфічного виміру масової свідомості та наявності корупційних діянь, за вчинення яких особу може бути притягнуто до юридичної відповідальності.

Уведення до обігу в юридичну практику термінологічних понять «корупційне правопорушення» та «правопорушення, пов'язане з корупцією» є спробою законодавця врахувати сутність корупції як соціального явища і правової категорії. У свою чергу, це спростовує поширені в теорії й на практиці погляди, відповідно до яких корупція зводиться лише до злочинної поведінки. І навпаки, до поведінки, що суперечить вимогам, обмеженням, заборонам Закону.

Правова характеристика корупційних правопорушень безпосередньо пов'язана з правильним розумінням базового поняття «корупція», у якому законодавець основну увагу сконцентрував на такій цільовій ознаці, як неправомірна вигода. Під нею мають на увазі

грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав [30, ст. 1]. Зміст поняття «неправомірна вигода» визначають дві обов'язкових ознаки, відповідно до яких: 1) її предметом можуть бути лише: грошові кошти та інше майно; переваги, пільги й послуги; нематеріальні активи; будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру; 2) їх обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.

Перелік корупційних кримінальних правопорушень наводиться в ст. 45 Кримінального кодексу України (далі – КК України) [15]. Так, за ознакою вчинення шляхом зловживання службовим становищем до корупційних правопорушень законодавцем віднесені кримінальні правопорушення, передбачені ст. 191 («Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем»), 262 («Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем»), 308 («Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем»), 312 («Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем»), 313 («Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням»), 320 («Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів»), 357 («Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження»), 410 («Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем») КК України.

Корупційні кримінальні правопорушення, які винятково містять у собі протиправну корупційну складову, передбачені ст. 210 («Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів із бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням»), 354 («Підкуп працівника підприємства, установи чи організації»), 364 («Зловживання владою або службовим становищем»), 3641 («Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми»), 3652 («Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги»), 368 («Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою»), 3682 («Незаконне збагачення»), 3683 («Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми»), 3684 («Підкуп особи, яка надає публічні послуги»), 3685 («Незаконне збагачення»), 369 («Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі»), 3692 («Зловживання впливом») КК України.

Правопорушення, передбачені статтями 3662 («Декларування недостовірної інформації») та 3663 «Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» законодавцем визначені як кримінальні правопорушення, пов'язані із корупцією.

У питанні доведеності вини в скоєнні корупційного кримінального правопорушення всі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачиться на користь такої особи. Відповідна правова позиція сформована в ч. 4 ст. 17 Кримінального процесуального кодексу України «Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини» та враховується при розгляді відповідних справ у суді [16].

Види й конкретний склад правопорушень, пов'язаних і корупцією, передбачені в Главі 13-А Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [11]. Так, адміністративна відповідальність передбачена за: порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 1724); порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків (ст. 1725); порушення вимог фінансового контролю (ст. 1726), порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст. 1727); незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових

повноважень (ст. 1728); порушення встановлених законом обмежень після припинення повноважень члена Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (1728–1), невжиття заходів щодо протидії корупції (ст. 1729), порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних із маніпулюванням офіційним спортивним змаганням (ст. 1729–1), порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля (ст. 1729–2).

Згідно зі ст. 255 КУпАП протоколи в справах про адміністративні правопорушення мають право складати уповноважені на те посадові особи Національної поліції України та Національного агентства з питань запобігання корупції. НАЗК має складати протоколи про адміністративні порушення, пов'язані з корупцією, що передбачені статтями 1724–1729, лише стосовно топ-чиновників – осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище. Повний перелік цих осіб визначено в ст. 50 Закону України «Про запобігання корупції». Стосовно всіх інших суб'єктів мають право складати протоколи тільки уповноважені особи Національної поліції України. Адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення може бути накладено протягом трьох місяців із дня виявлення, але не пізніше двох років із дня його вчинення [11, ч. 3 ст. 38].

Відповідно до Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) цивільно-правова відповідальність за вчинення корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень настає в разі, коли вони призвели до негативних цивільно-правових наслідків. Зокрема, це може мати місце внаслідок порушення приписів ст. 15, 16, 1166, 1167 ЦК України та ст. 66, 68 Закону України «Про запобігання корупції».

У справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави може застосовуватись інструмент цивільної конфіскації, що запроваджений через доповнення Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) Главою 12 «Особливості позовного провадження в справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави» [51].

На відміну від кримінального процесу, у якому прокурори та слідчі мають доводити вину (тобто невідповідність статків доходам), та існує презумпція невинуватості, у цивільному процесі, що будується на принципі змагальності, фігурант справи

також змушений пояснити походження коштів, тобто довести їхню законність [4]. І саме під час війни Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду поставив крапку в справі за позовом Спеціалізованої антикорупційної прокуратури до народного депутата України (Іллі Киви) про визнання необґрунтованими активів із застосуванням процедури цивільної конфіскації в дохід держави грошових коштів у розмірі 1 252 236 грн [25].

Так, у 2007 р. відповідач придбав гараж і жомову яму, у 2010 р. продав їх, надалі ці об'єкти неодноразово перепродували. Уже в січні 2019 р. відповідач передав гараж і жомову яму в оренду суб'єкту господарювання.

Не маючи права власності на об'єкти оренди та не маючи правомочності щодо володіння, користування та розпорядження ним, Ілля Кива у своїй щорічній декларації за 2019 р. як особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, указав відомості про доходи в розділі 11 «Доходи, у тому числі подарунки» в сумі 1 252 236 грн (орендна плата в розмірі 1 242 236 грн та відповідно нараховані комісійні доходи від банку в розмірі 10 000 грн).

Відповідно до ч. 2 ст. 651 Закону України «Про запобігання корупції» особа, яка вчинила корупційне правопорушення або правопорушення, пов'язане з корупцією, однак судом не застосовано до неї покарання або не накладено на неї стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або такою, що прирівнюється до цієї діяльності, підлягає притягненню до дисциплінарної відповідальності [57] у встановленому Законом України «Про державну службу» порядку.

Як приклад правопорушень, пов'язаних із корупцією, за вчинення яких може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності, наведемо такі види протиправної поведінки, як порушення: обмеження щодо одержання подарунка; обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності; обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування; обмеження спільної роботи близьких осіб; запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, порушення правил етичної поведінки; недотримання вимог щодо організації проведення спеціальної перевірки; непроведення

новлюється виключно за вмотивованим рішенням суду, якщо інше не передбачено законом [59].

Відомості ж про осіб, яких притягнуто до відповідальності й щодо яких судами прийняті відповідні рішення, які набрали законної сили, а також відомості про накладення дисциплінарних стягнень вносяться до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, розпорядником якого є НАЗК. Так, станом на 12 липня 2022 р. в Реєстрі корупціонерів зроблено 43586 записів: за адміністративні правопорушення – 20205; за кримінальні правопорушення – 8783; за дисциплінарні правопорушення – 1731; без зазначення категорії справи, що були внесені до 2019 року – 12870. Найчастіше до кримінальної відповідальності притягуються особи за пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди службовій особі, тобто пропозицію хабара; декларування недостовірної інформації, зловживання впливом. У більшості випадків адміністративна відповідальність настає за несвоєчасне подання декларації та неповідомлення про наявність у особи реального конфлікту інтересів. Дисциплінарні ж стягнення були накладені за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, порушення обмежень щодо використання службових повноважень та одержання неправомірної вигоди або подарунка, несвоєчасне подання декларації.

4.2.3. Система антикорупційних органів

З прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» системного характеру набула робота з формування системи антикорупційних органів, оновлення змісту та формування порядку застосування превентивних антикорупційних механізмів, модифікації правил щодо усунення наслідків корупційних правопорушень.

Як один із видів діяльності у сфері соціального управління, протидія корупції охоплює два види діяльності: 1) діяльність із запобігання на майбутнє можливим проявам корупції (загальна та спеціальна превенція); 2) діяльність, спрямовану на боротьбу із наслідками вчинення корупційних дій.

Так, у ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання коруп-

ції визначені як спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції. Однак, на жаль, «у зазначеному законі не враховані інші органи, які займаються формуванням та реалізацією антикорупційної політики» [22], є спеціалізованими та/або залученими до виконання окремих правоохоронних функцій у сфері протидії корупції та функцій притягнення до відповідальності за вчинення корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень.

Власне система таких органів є значно складнішою і виходить за межі переліку законодавчо визначених органів у сфері протидії корупції. Адміністративно-державне (політичне) управління у сфері протидії корупції забезпечується державними антикорупційними інституціями, які (залежно від статусу, виконуваних функцій та обсягу повноважень) умовно можна поділити на три групи:

- 1) органи загальної та спеціальної превенції;
- 2) органи розслідування корупції;
- 3) органи притягнення до відповідальності за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення.

Перша група органів є неоднорідною як за правовим статусом, так і за обсягом функцій та повноважень. Здійснення ними превентивної діяльності у сфері протидії корупції зумовлено потребами формування антикорупційної політики та реалізацією заходів щодо запобігання корупції, у тому числі виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення.

До державних інституцій загальної превенції у сфері протидії корупції належать:

1. Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади України. Саме Верховна Рада відповідно до ст. 18 Закону України «Про запобігання корупції»: визначає засади антикорупційної політики; ухвалює Антикорупційну стратегію; проводить парламентські слухання щодо протидії корупції; затверджує та оприлюднює щорічну національну доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики.

2. Комітет Верховної Ради з питань антикорупційної політики. Зокрема, його предметом відання є формування антикорупційної політики; проведення антикорупційної експертизи законопроектів, поданих суб'єктами права законодавчої ініціативи; запобігання та протидія корупції; державний захист осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції тощо [39].

3. Національна Рада з питань антикорупційної політики як консультативно-дорадчий орган при Президентові України. Він надає рекомендації щодо напрямів розвитку антикорупційної політики України. Зокрема, здійснює комплексну оцінку ситуації й тенденцій у сфері запобігання і протидії корупції в Україні, аналізує національне антикорупційне законодавство та заходи щодо його виконання; здійснює моніторинг та аналіз ефективності реалізації антикорупційної стратегії, вносить пропозиції щодо поліпшення взаємодії органів, відповідальних за її імплементацію; бере участь у підготовці для внесення Президентом України на розгляд Верховної Ради України законопроектів у сфері запобігання і протидії корупції тощо [38].

4. Кабінет Міністрів України як колегіальний орган, що є найвищим у системі виконавчої влади України. Він, зокрема, затверджує Державну програму з виконання Антикорупційної стратегії та схвалює Стратегію комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції.

5. Міністерство юстиції України як центральний орган виконавчої влади. Проводить антикорупційну експертизу: проектів нормативно-правових актів, розроблених органами виконавчої влади і внесених на розгляд Кабінету Міністрів України, та чинних нормативно-правових актів; нормативно-правових актів під час їхньої державної реєстрації.

6. Уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції. З метою організації та здійснення заходів із запобігання та виявлення корупції утворюються (визначаються) в [30, ст. 13–1]:

– Офісі Президента України, Апараті Верховної Ради України, Секретаріаті Кабінету Міністрів України, Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

– апаратах Ради національної безпеки і оборони України, Рахункової палати, Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду, Конституційного Суду України, Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; секретаріатах Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

– апаратах та територіальних органах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, інших державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України (крім Національного антикорупційного бюро України, Національного агентства);

- апараті Ради міністрів Автономної Республіки Крим, апаратах органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим;
- обласних, Київській та Севастопольській міських, районних, районних у місті Києві державних адміністраціях;
- апаратах Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських рад, Севастопольської міської ради, секретаріаті Київської міської ради;
- на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління державного органу (крім юридичних осіб, у яких відповідно до цього Закону затверджуються антикорупційні програми);
- у державних цільових фондах.

7. Особи, відповідальні за реалізацію антикорупційної програми юридичної особи. Їх головними завданнями є аналіз корупційних ризиків та підготовка, забезпечення реалізації та контроль за здійсненням заходів щодо запобігання, протидії та виявлення корупції в юридичній особі. Такі особи не є працівниками НАЗК та призначаються в юридичних особах (наприклад, на державних підприємствах), які зобов'язані затверджувати та реалізовувати антикорупційні програми [30, ст. 62].

Єдиною державною антикорупційною інституцією спеціальної превенції є Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК). Відповідно до ч. 1 ст. 4 Закону України «Про запобігання корупції» НАЗК є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику. Саме цей орган є відповідальним за формування антикорупційної політики та запобігання корупції.

Аналіз повноважень НАЗК, окреслених у ст. 11 Закону України «Про запобігання корупції» є основою для виокремлення основних напрямків діяльності органу. А саме, це:

1) експертно-аналітична робота (п.п. 1–5, 11 (в частині здійснення аналізу ефективності діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції), 17 ч. 1 ст. 11 Закону);

2) контрольно – моніторингова робота (п. 61, 71–82 ч. 1 ст. 11 Закону);

3) координаційно-консультативна робота (п. 2, 7 (в частині координації щодо виявлення державними органами, органами вла-

ди Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування корупційних ризиків у своїй діяльності та реалізації ними заходів щодо їх усунення, у тому числі підготовки та виконання антикорупційних програм), 11 (в частині координації в межах компетенції, методичного забезпечення діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції), 15 (в частині надання консультаційної допомоги з питань застосування актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб, застосування інших положень цього Закону та прийнятих на його виконання нормативно-правових актів, захисту викривачі) ч. 1 ст. 11 Закону);

4) методична, роз'яснювальна та просвітницька робота (п. 7, 11 (в частині надання методичної допомоги щодо виявлення державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування корупційних ризиків у своїй діяльності та реалізації ними заходів щодо їх усунення, у тому числі підготовки та виконання антикорупційних програм), 14, 15 (в частині надання роз'яснень, методичної допомоги з питань застосування актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб, застосування інших положень цього Закону та прийнятих на його виконання нормативно-правових актів, захисту викривачів), 16 ч. 1 ст. 11 Закону);

5) адміністрування державних реєстрів (пункт 9 (стосовно забезпечення ведення Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення) ч. 1 ст. 11 Закону);

6) співпраця із викривачами корупції (п. 9 (в частині забезпечення ведення Єдиного порталу повідомлень викривачів), 13 ч. 1 ст. 11 Закону);

7) міжнародна співпраця (п. 18–10 ч. 1 ст. 11 Закону).

Друга та третя група органів здійснюють діяльність, спрямовану на боротьбу із наслідками вчинення корупційних дій шляхом реалізації правоохоронних та судових функцій.

Державні інституції розслідування корупції реалізують правоохоронні функції у сфері протидії корупції. Залежно від правового статусу і виконуваних функцій виокремлюються спеціалізовані та залучені антикорупційні органи.

Групу спеціалізованих антикорупційних органів формують:

1. Національне антикорупційне бюро України (НАБУ). На НАБУ покладається: а) попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності; б) запобігання вчиненню нових. Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції [35, ст. 1]. Потрібно окремо наголосити, що спеціалізація НАБУ, тобто його підслідність, визначена ч.5 ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [16]. Цією статтею передбачено, що детективи НАБУ розслідують корупційні злочини, вчинені вищими посадовими особами та кваліфіковані за статтями 191, 206², 209, 210, 211, 354, 364, 366¹, 368, 368², 369, 369², 410 КК України.

Іншими словами, підслідність Національного бюро визначається залежно від характеру корупційного злочину, розміру завданої шкоди та суб'єкта злочину (високопосадовці або окремі особи з-поміж службових осіб).

НАБУ має право розслідувати згадані злочини, якщо наявна хоча б одна з таких умов:

- злочин вчинено топ посадовцями;
- розмір предмета злочину або завданої ним шкоди в 500 і більше разів перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення злочину, якщо злочин вчинено публічним службовцем;
- підкуп службової особи або вплив на прийняття нею рішення, вчинений щодо службової особи іноземної держави або топ посадовців.

Детективи НАБУ здійснюють досудове розслідування корупційних злочинів, а також суміжних злочинів, зокрема таких, як протиправне заволодіння майном підприємства, установи чи організації; відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом; та

видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону.

2. Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП). САП є частиною антикорупційних інституцій утворена в складі Генеральної прокуратури України на правах самостійного структурного підрозділу, на яку покладаються такі функції [40, ч. 1 ст. 7, ч. 5 ст. 8]:

1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України;

2) підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях;

3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями, а також представництво в межах своєї компетенції інтересів держави в справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави.

Реалізація заходів щодо протидії корупції в діяльності САП є формою забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина.

Окрім Закону України «Про прокуратуру» детально роботу цієї антикорупційної інституції регламентує Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Генеральної, затверджене Наказом Офісу Генерального прокуратура від 5 березня 2020 року № 125 [32].

3. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами (АРМА). АРМА є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні чи в справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, та/або з управління активами, на які накладено арешт у кримінальному провадженні чи в справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави або які конфісковано в кримінальному провадженні чи стягнуто за рішенням суду в дохід держави внаслідок визнання їх необґрунтованими [34, ст. 2]. Важливо звернути увагу, що АРМА не здійснює досудове розслідування корупційних злочинів. Водночас його діяльність є важливою для ефективного розслідування таких кримінальних проваджень.

Групу залучених до розслідування корупції органів формують:

1. Державне бюро розслідувань (ДБР). На ДБР покладаються завдання із запобігання, виявлення, припинення, розкриття й розслідування [29, ст. 5]:

1) злочинів, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до ч.1 ст. 9 Закону України «Про державну службу», особами, посади яких віднесено до першої – третьої категорій посад державної служби, судьями та працівниками правоохоронних органів, крім випадків, коли ці злочини віднесено до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України;

2) злочинів, вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора – керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України;

3) злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів), крім злочинів, передбачених ст. 422 КК України.

Створення ДБР було передбачено КПК України. У контексті антикорупційного законодавства, ДБР здійснює досудове розслідування окремих корупційних злочинів, які не належать до компетенції НАБУ та Нацполіції (здебільшого вони вчинені правоохоронцями та організованими групами).

2. Національна поліція України. Нацполіція утворена як центральний орган виконавчої влади, що служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки й порядку [37, ст. 1], а її слідчі здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, у тому числі корупційних, які не належать до компетенції НАБУ та ДБР [16, ч. 1 ст. 216]. Наприклад, корупційні злочини, вчинені службовими особами органів виконавчої влади, які не є правоохоронцями, якщо сума збитків менша за 500 прожиткових мінімумів для працездатної особи.

3. Служба безпеки України (СБУ). Як державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України [41, ст. 1], СБУ проводить оперативно-розшукову діяльність, у тому числі й у корупційних злочинах.

СБУ може здійснювати розслідування в справах про зловживання владою або службовим становищем, якщо цей злочин: встановлено під час розслідування злочинів щодо порушення державної таємниці; вчинений особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов'язані зі злочинами, вчиненими особою, стосовно якої здійснюється досудове розслідування злочинів щодо порушення державної таємниці та не підпадає під підслідність НАБУ.

4. Органи прокуратури (прокуратура). Прокуратура, відповідно до Закону України «Про прокуратуру», здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням та підтримує обвинувачення в судах у справах Нацполіції, ДБР і СБУ

Головна відмінність антикорупційних органів від інших залучених органів полягає в тому, що діяльність антикорупційних органів сфокусована виключно на корупційних злочинах, вчинених високопосадовцями, або тих, що стосуються великих сум грошей (тобто великої корупції). Водночас залучені органи розслідують ширше коло кримінальних правопорушень і вони не сфокусовані виключно на корупції. Задля чіткості в розмежуванні компетенції щодо розслідування корупційних правопорушень між НАБУ, ДБР, Нацполіцією та СБУ слід керуватися приписами ст. 216 КПК України щодо визначення підслідності.

Групу органів, які реалізують судові функції в частині притягнення до відповідальності за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення формують:

1. Вищий антикорупційний суд (ВАКС). Як вищий спеціалізований суд у системі судоустрою України [26, ст. 3], цей суд здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанцій у кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до його юрисдикції (підсудності) процесуальним законом, а також шляхом здійснення у випадках та порядку, визначених процесуальним законом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у таких кримінальних провадженнях, здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанції в справах про визнання.

Іншими словами, місія ВАКС полягає в здійсненні справедливого правосуддя в кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів.

2. Місцеві та апеляційні суди. Ці суди наділені повноваженнями розглядати справи про адміністративні правопору-

шення, пов'язані із корупцією. Протокол про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 1724–1729 КУпАП, разом з іншими матеріалами, які підтверджують факт вчинення адміністративного правопорушення, у триденний строк із моменту його складення надсилається листом НАЗК до місцевого загального суду за місцем вчинення адміністративного правопорушення [23]. Варто зазначити, що протокол про адміністративне правопорушення не підлягає оскарженню в порядку адміністративного оскарження чи в порядку адміністративного судочинства, оскільки за своєю природою та змістом не являється рішенням суб'єкта владних повноважень та не спричиняє зміни прав чи обов'язків особи. Однак, відповідно до ст. 287 КУпАП, постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено прокурором у випадках, передбачених ч. 5 ст.7 КУпАП, особою, щодо якої її винесено, а також потерпілим. Постанова апеляційного суду набирає законної сили негайно після її внесення, є остаточною й оскарженню не підлягає.

Отже, якісну характеристику ефективності системи протидії корупції формують вищезазначені спеціалізовані антикорупційні органи та органи, характер діяльності яких має антикорупційну спрямованість.

Звісно, війна росії проти України внесла корективи в їх діяльність. Окремі працівники НАБУ та САП узяли зброю та обороняють національні інтереси на передовій, інші – продовжують виконувати функції з розслідування корупційних правопорушень. ВАКС здійснює правосуддя, виносить вирoki й переглядає запобіжні заходи та перераховує кошти на потреби ЗСУ. Так, наприклад, сума понад 10,6 млн грн перерахована захисникам за ініціативою заставодавця, родини Ігоря Гладковського, у справі «Укроборонпрому», а зменшена антикорупційним судом сума застави в. о. заступника мера Одеси Олега Бриндака, якого підозрюють в участі в злочинній організації бізнесмена Володимира Галантерника, у розмірі 5 млн грн розмір – стала одним із джерел фінансування українського війська. Своєю чергою експрокурор Олег Жученко, підозрюваний у справі незаконного заволодіння активами територіальної громади Одеси, виступив з ініціативою щодо добровільного перерахування внесеної заставу 2,6 млн грн на рахунок ЗСУ.

4.2.4 Напрямки діяльності НАЗК в умовах воєнного стану

Починаючи з 24 лютого 2022 року країна живе за законами воєнного часу. І це не стало виключенням по відношенню до Національного агентства з питань запобігання корупції.

Так, під час воєнного стану орган не продовжує розпочаті повні перевірки декларацій (перебіг відповідних строків відновлюється з дня, наступного за днем припинення або його скасування) та не ініціює проведення нових перевірок. Більше того, розуміючи складність ситуації з юридичної точки зору та необхідність концентрації зусиль на обороні нашої держави, до прийняття відповідних змін на законодавчому рівні [33] НАЗК ще 28 лютого 2022 року повідомило, що в період дії воєнного стану подавати декларації будь-якого виду не потрібно [54], а обов'язок її подачі за весь період виникне в період 3 місяців лише після її закінчення. Крім того, передбачаючи наслідки для декларантів від участі в бойових діях, Національне агентство в межах компетенції надало роз'яснення про можливість подання декларацій упродовж одного місяця з дня закінчення наслідків, які унеможливлювали її подання, а також акцентувало увагу на особливостях декларування відомостей про майно, яке було знищено [55].

Законом України від 08.07.2022 № 2381–ІХ «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану», який набув чинності 3 липня поточного року, були уточнені терміни як для випадків подачі щорічних електронних декларацій, так і для подання декларантами повідомлень про суттєві зміни в майновому стані та відкриття рахунку в іноземному банку. Нині такий обов'язок обчислюється 90 календарними днями з дня його припинення чи скасування.

Важливо звернути увагу, що в частині декларування, проведення перевірок чи їх ініціювання, подання повідомлень антикорупційні обов'язки суб'єктів декларування не скасовуються, а лише відтермінуються в часі. Свідченням тому є удосконалення функціоналу особистого кабінету в Реєстрі декларацій (<https://portal.nazk.gov.ua/login>) у частині можливості для декларанта через функцію «Дані для декларації» в розділі «Мої документи», «Нове повідомлення про суттєві зміни в майновому стані» та «Нове повідомлення про відкриття валютного рахунку» отрима-

ти інформацію про свою власність та обтяження, якщо така інформація наявна в державних реєстрах. Окрім цього НАЗК дало можливість зберігати чернетку декларації, навіть якщо там є логічні помилки. Тепер суб'єкт декларування можете не тільки зберегти, але і працювати із заповненою раніше її частиною в будь-який зручний для нього час і, головне, мати можливість продовжити заповнювати декларацію з місця, на якому зупинився.

Бажання перемогти ворога й обов'язок задекларувати доходи, не є перешкодами у волонтерській справі збору коштів на потреби армії. І НАЗК не залишило осторонь це питання та надало роз'яснення щодо юридичного розуміння таких коштів як неособистого доходу суб'єкта декларування та члена його сім'ї, який не підлягає декларуванню [54].

Те ж саме стосується необхідності дотримання антикорупційних обмежень щодо отримання подарунку/неправомірної вигоди, сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, спільної роботи близьких осіб. Відповідно до роз'яснень НАЗК, публічні службовці, які зараз обороняють Батьківщину та проходять військову службу та службу в складі Сил територіальної оборони Збройних Сил України (ЗСУ) чи добровольчих формувань територіальних громад жодним чином не порушують обмеження щодо сумісництва й суміщення з іншими видами діяльності, а соціальні гарантії передбачені для бійців ЗСУ, тероборони та добровольчих формувань не вважаються додатковим прибутком [56].

Ініціативи, щодо законодавчого врегулювання цих питань знайшли своє закріплення в згаданому нами вище Законі України № 2381–ІХ від 08.07.2022 р. Зокрема:

– на період дії воєнного стану НАЗК має право одержувати благодійні пожертви (у тому числі гуманітарну допомогу) у вигляді товарів (майна) від проєктів міжнародної технічної допомоги;

– встановлені строки виконання декларантами обов'язків у частині запобігання виникнення конфлікту інтересів у їх професійній діяльності. Відтак декларант зобов'язаний вчинити відповідні дії з дня припинення чи скасування воєнного стану: 1) протягом 15 робочих днів для припинення зайняття іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики зі спорту) чи здійснення підприємницької діяльності; 2) протягом 60 календарних днів після призначення (обрання) на посаду пе-

редати в управління іншій особі належні йому підприємства та корпоративні права в порядку, встановленому законом;

– за певних умов, визначених законодавцем, скасовано антикорупційні обмеження для державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (мова йде про заборони займатися іншою оплачуваною чи підприємницькою діяльністю, встановлені п. 1 ч. 1 ст. 25 Закону України «Про запобігання корупції»), якщо такі особи перебувають у відпустці без збереження заробітної плати або в разі простою.

Варто наголосити, що реалізація контрольних повноважень НАЗК у частині запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, а також за дотриманням суб'єктами декларування обмежень щодо отримання подарунків, спільної роботи близьких осіб, щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, а також обмежень після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування в період дії воєнного стану не припинялась. Станом на 1 серпня 2022 року щодо двох народних депутатів, в. о. директора Центрального державного історичного архіву України та семи місцевих посадовців із Житомирської, Черкаської, Київської, Вінницької, Миколаївської, Івано-Франківської та Хмельницької областей були складені адміністративні протоколи, що стосуються конфлікту інтересів.

Для з'ясування питання можливості призначення осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, а також посад із підвищеним корупційним ризиком, проводиться спеціальна перевірка. І НАЗК проводить перевірку вказаних у декларації відомостей на предмет їх достовірності. Ураховуючи реалії сучасного стану для української суспільства, було прийнято рішення, що з наступного дня після скасування дії воєнного стану або стану війни може бути розпочата спеціальна перевірка стосовно кандидатів на відповідні державні посади [60].

НАЗК не втомлюється нагадувати посадовцям про антикорупційні ризики обумовлені самостійним призначенням собі премій та надбавок. Саме виявлення таких фактів лягало в основу складання численних адміністративних протоколів до війни. Тому, керуючись потребою їх мінімізації, Національне агентство запро-

понувало на рівні роз'яснення алгоритм уникнення прийняття таких рішень в умовах конфлікту інтересів [58].

Керуючись необхідністю посилення мотиваційних стимулів на перемогу та уникнення репутаційних втрат захисників України, НАЗК розробило та юридично оформило процедури виключення особи із Реєстру корупціонерів [28]. Отож, громадяни України, які захищають нашу державу у війні з окупантом, мають можливість подати до органу заяву про вилучення відомостей стосовно себе з Реєстру корупціонерів.

Якщо ж ми згадали про Реєстр корупціонерів, необхідно зазначити, що з початку війни НАЗК тимчасово обмежило функцію перегляду відомостей та формування інформаційних довідок із нього. Однак, з кінця травня поточного року учасники публічних закупівель можуть отримати інформацію з Реєстру у вигляді витягу стосовно фізичної особи. Для цього необхідно направити до НАЗК запит із відповідними документа. Окрім того, НАЗК відновило тимчасово припинену функцію, і сьогодні громадяни України, представники юридичних осіб можуть отримати довідки з Реєстру корупціонерів в онлайн режимі, скориставшись алгоритмом: <https://bit.ly/3sUTOHs>. Останні формуються користувачами на основі персональних даних, вказаних у їх кваліфікованих електронних підписах або електронних печатках юридичних осіб.

Варто наголосити, що з метою забезпечення конфіденційності та безпеки особистих даних декларантів та їх сімей, партій та інших користувачів, НАЗК у перший день війни прийняло стратегічно правильне рішення – закрити доступ до публічної частини трьох реєстрів: 1) Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування; 2) Реєстру звітів партій POLITDATA; 3) Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані із корупцією правопорушення [9]. І це стало потужним кроком у справі захисту інформації.

Війна не стала на заваді роботи антикорупційних уповноважених. У період дії воєнного стану, коли є потреба не тільки поставити, обговорити але й отримати відповіді на актуальні питання організації діяльності антикорупційних уповноважених, засобами комунікації з НАЗК та колегами зі своїх професійних спільнот стала електронна пошта (ac.education@nazk.gov.ua) та

сторінка групи «Форум антикорупційних уповноважених» у соціальній мережі Facebook.

Довоєнний період діяльності Національного агентства (2020–2021 роки) характеризується як інноваційний етап інституційної його розбудови в якості «сервісної організації» крізь призму «повної диджиталізацію» [48, п. 5.1, п. 5.2.3]. Тому не випадково, що з початку російсько-української війни НАЗК стало активним гравцем на «санкційному» фронті, а досвід у сфері прийняття цифрових рішень став неоціненним у процесі ідентифікації осіб, які причетні до агресії рф проти України. Це є вкрай важливим із позицій не тільки запровадження щодо них санкцій, але й можливості конфіскації відповідних активів саме в Україні для: 1) фінансування ЗСУ під час війни; 2) відбудови нашої держави після перемоги [27].

Важливо акцентувати увагу на тому, що дії, вчинені службовою особою органу місцевого самоврядування чи державної влади на шкоду суверенітету й територіальної цілісності України, є діями, вчиненими в умовах конфлікту інтересів, всупереч службовим повноваженням. А посадова особа, яка їх вчинила – це колаборант. Ураховуючи, що 24 березня парламент ухвалив законопроект № 7186, яким доповнено КК України ст. 1112 та посилено кримінальну відповідальність за пособництво росії, виявлення й облік таких осіб – вагомий внесок до перемоги. І саме на виклик такій новаци в кримінальному законодавстві НАЗК створило для СБУ базу імен ймовірних зрадників України, у якій налічується понад 1500 осіб, включаючи місцевих депутатів, посадових осіб місцевого самоврядування та державних службовців різних рівнів. Саме вони допомагають росіянам або поділяють їхню ідеологію, або ж співпрацюють з агресором, зокрема розповсюджують їхню пропаганду, а також підривають українську обороноздатність та суверенітет. Відповідну інформацію про таких колаборантів можна повідомити на пошту stopzrada@nazk.gov.ua, яка є прикладом одного із розроблених Національним агентством додатково захищених каналів.

Необхідно особливо зауважити, що станом на 11 серпня 2022 року НАЗК підготувало 22 переліки кандидатів на міжнародні санкції, що надіслані до Міністерства закордонних справ України та Офісу Генерального прокурора. Усього до списків із пропозицією накладення санкцій внесено вже 18,9 тис. фізичних та 4 тис. юридичних осіб. А на порталі Національного агентства «Війна&санкції» можна ознайомитись із повними списками та

профайлами таких осіб. Також на сайті НАЗК діє Портал повідомлень викривачів про активи осіб, причетних до агресії росії проти України, який запустив український Task Force з розшуку, арешту та конфіскації активів причетних до воєнних злочинів росії.

Попри те, що в період дії воєнного стану функції з перевірки декларацій, контролю за звітністю політичних партій не знайшли своєї належної реалізації, Національне агентство сконцентрувало свою увагу на моніторингу щодо можливого вивезення публічними службовцями та членами їхніх сімей незаконно отриманої готівки під час перетину державного кордону. Як наслідок – виявлено факти переміщення через державний кордон майже 5 млн дол. США та 100 тис. євро публічними службовцями та членами їх сімей, які не мали законних джерел одержання зазначених активів. Відповідні матеріали було передано до правоохоронних органів. А в результаті їх вивчення, органи досудового розслідування розпочали три кримінальні провадження за статтями 3685 (незаконне збагачення) та 209 (легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом) КК України [20].

Однією із функцій НАЗК є проведення антикорупційної експертизи законопроектів та актів Кабінету Міністрів України як потужного інструменту запобігання корупції на стадії загальної превенції. Так, упродовж п'яти місяців війни було провело 16 таких експертиз, здійснено 1189 моніторингів корупційних ризиків та запропоновано закладам вищої освіти близько 30 заходів впливу на корупційні ризики вступної компанії [10]. Станом на початок серпня 2022 року щодо 1947 проєктів законів та актів Уряду НАЗК було здійснило моніторинг: 719 проєктів Законів; 1228 проєктів інших нормативно-правових актів, внесених на розгляд Уряду та Верховної Ради України. У 27 з них виявлено ознаки корупціогенних факторів і, як наслідок, проведено їх антикорупційну експертизу.

А враховуючи важливість інституту викривачів у механізмі протидії корупції та беручи до уваги ухвалення першого судового рішення з питань захисту трудових прав близької особи викривача [49], Національне агентство зайняло активну позицію в питанні надання відповідних роз'яснень щодо європейських та національних засад захисту трудових права викривача [53]. Більше того, концентруючи увагу на роботі з викривачами та ураховуючи ризики та застереження в умовах воєнного стану, у співпраці з Українською школою урядування НАЗК упродовж

травня-червня цього року запустило програму підвищення кваліфікації для антикорупційних уповноважених.

Вагомим кроком на шляху протидії корупції стало ухвалення Верховною Радою України Закону «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» від 20.06.2022 р. № 2322–Х, який визначає напрямки державної антикорупційної політики на найближчі роки [31]. Одним з очікуваних результатів практичної реалізації Антикорупційної стратегії має стати забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування. У документі особлива увага приділена проблематиці подолання корупції у визначених законодавцем пріоритетних сферах державного управління: справедливий суд, прокуратура та органи правопорядку; державне регулювання економіки; державний та приватний сектори економіки; податки та митниця; будівництво, земельні відносини та інфраструктура; сектор оборони; сфера охорони здоров'я, освіти й науки та соціального захисту. Виокремлюючи проблему неефективності існуючої моделі управління в суб'єктах господарювання державного сектору економіки, наслідком чого є збитки та корупція, у якості одного із заходів запобігання корупції пропонується запровадити щорічний незалежний аудит у тих секторах економіки, які мають стратегічне значення для економіки й безпеки держави.

Насамкінець можна зробити узагальнюючий висновок про лідерство НАЗК у сфері прийняття цифрових рішень. А захист особи, суспільства та держави від корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією, – є, зокрема, одним із напрямків реалізації пріоритетів національних інтересів України та забезпечення національної безпеки загалом.

Висновок. Як явище, корупція є однією з основних загроз національній безпеці країни. Задля гарантування стабільності та ефективності функціонування демократичної системи на державу покладається обов'язок вжити заходів для захисту демократичного ладу.

Починаючи з 2015 року Україна стала на шлях розбудови антикорупційної інфраструктури, яка наразі функціонує як система органів із протидії корупції і є невід'ємною складовою демократії та європейського майбутнього в Україні. Протидія корупції шляхом її обмеження та/або боротьби наповнює новим змістом діяльність у сфері державного (публічного) управління.

Ефективність діяльності у сфері протидії корупції визначається рівнем злагодженості в роботі державних антикорупційних інституцій. Маючи різний правовий статус та об'єм повноважень антикорупційні органи через механізми координації та взаємодії забезпечують реалізацію функцій від загальної/спеціальної превенції до розслідування фактів корупції та, в остаточному варіанті, – здійснення справедливого правосуддя в межах адміністративного, кримінального та цивільного проваджень.

Використовуючи набутий досвід у сфері прийняття цифрових рішень, з 24 серпня 2022 року НАЗК як орган спеціальної превенції переорієнтувало свою роботу на пошук активів підсанкційних осіб та іноземців у керівних органах російських компаній та на пошук колаборантів. Разом зі МЗС було створено портал «Війна&санкції» – головну базу даних про санкції. Працівниками НАЗК створено Штаб гуманітарної допомоги та проводиться активна робота щодо ідентифікації операційних і корупційних ризиків у державній системі гуманітарної допомоги. Задля просвітницької діяльності та забезпечення нульової толерантності до корупції створено сайт проекту «Ukraine.NOW Візія майбутнього».

І хоча реалізація суб'єктами декларування таких антикорупційних обов'язків як декларування та подання повідомлень відтерміновано в часі, на період війни НАЗК: 1) проводить антикорупційну експертизу законопроектів та урядових актів, активну роз'яснювальну роботу щодо особливостей застосування антикорупційного законодавства та різних механізмів запобігання корупції, дослідження корупційних ризиків як у вищій освіті, так і цьогорічній вступній компанії; 2) складає адміністративні протоколи що стосуються конфлікту інтересів; 3) реалізує заходи щодо впровадження дієвих інструментів запобігання корупції та формування культури доброчесності в усіх сферах публічного управління шляхом планування навчання антикорупційних уповноважених за допомогою онлайн-курсу «Антикорупційний уповноважений», розробки спеціалізованих онлайн-курсів для поглибленого професійного розвитку та запуску «Навчальна платформа NAZK.Study – онлайн-курси для доброчесної країни»; 4) долучається до підготовки законодавчих ініціатив антикорупційної спрямованості.

Перспективи подальших розробок. Запропоноване в роботі авторське бачення вітчизняної системи антикорупційних органів та

огляд основних напрямків діяльності НАЗК в умовах, коли триває російсько-Українська війна, є основою для подальшого дослідження проблеми забезпечення ефективності роботи державних антикорупційних інституцій у цілому та, зокрема, моніторингу інституційної діяльності НАЗК, а також удосконалення нормативно-правової бази з питань запобігання та/чи боротьби (протидії) з корупцією.

Список використаних джерел

1. Акімов О. О. Психологічні аспекти проявів корупції в державному управлінні. Державне управління: теорія та практика. 2014. № 1. С. 181–188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2014_1_23
2. Андрущенко В. П., Губерський Л. В., Михальченко М. І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія : підручн. для вищ. навч. закл. Вид. 4-ге, випр. та доп. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 552 с.
3. Водянніков О. Корупція, цивілізація й конституційна демократія. Вступне слово. Наук.-практ. коментар до Закону України «Про запобігання корупції» ; за ред. М. І. Хавронюк. Київ : Ваіте, 2018. 472 с.
4. Воробйов Є. «Цивільна конфіскація»: новий інструмент в антикорупційній політиці України. *Юридична газета online*. 2020, 18 серпня URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/civilna-konfiskaciya-noviy-instrument-v-antikorupciyniy-politici-ukrayini.html>
5. Воронцов Д. Держслужбовці тимчасово прийматимуть подарунки без обмежень. *PRAVO.UA* від 03.05.2022 р. URL: <https://pravo.ua/parlamentari-proponuiut-tymchasovo-skasuvaty-obmezhenia-na-otrymannia-podarunkiv-derzhsluzhbovtsiamy/>
6. Гаращук В. М., Мухатаєв А. О. Соціально-правовий аналіз рівнів корупції в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. / НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2010. Вип. 20. С. 156–165.
7. Гуменюк Л. Й Теоретико-соціологічний аналіз корупції як загрози національній безпеці України. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутрішніх справ. Серія економічна*. 2009. Вип. 2. С. 1–10. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1409/1/E2-2009gljnbu.pdf>
8. Договори й постанови прав і свобод військових між Ясновельможним Його Милості паном Пилипом Орликом, новообраним гетьманом Війська Запорізького, і між генеральними особами, полковниками й тим же Військом Запорізькимз повною згодою з обох сторін : Затверджені при вільному обранні формальною присягою від того ж Ясновельможного Гетьмана. Підтверджені 5 квітня 1710 року від Різдва Христового. URL: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1710.html>

9. Доступ до публічної частини Реєстру декларацій, Реєстру звітів партій POLITDATA та Реєстру корупціонерів обмежено. Повідомлення пресцентру НАЗК від 24.02.2022 р. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/dostup-do-publichnoyi-chastyny-reyestru-deklaratsij-reyestru-zvitiv-partij-politdata-ta-reyestru-koruptsiонерiv-obmezhenо/>

10. 5 місяців війни : результати роботи НАЗК. Повідомлення пресцентру НАЗК від 24.08.2022 р. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/5-misyatsiv-vijny-rezultaty-roboty-nazk/>

11. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073–X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731–10#Text>.

12. Комплаєнс для малого та середнього бізнесу: як ефективно боротися із корупцією. *Проект USAID «Внепвений бізнес – заможна громада»*. 2015. URL: <https://cgpa.com.ua/wp-content/uploads/images/files/1/comics.pdf>

13. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції : Конвенцію ратифіковано із заявами Законом № 251–V від 18.10.2006 р. Дата набрання чинності для України: 01.01.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text

14. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності : прийнята резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15.11.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text.

15. Кримінальний Кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341–14#Text>

16. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651–17#Text>

17. Лис В. Про Сократа, Данила Галицького, Фернандо Магеллана, Ісаака Ньютона, Шарлотту, Емілі, Енн Бронте. Київ : Грані-Т, 2008. 134 с.

18. Мартинов Д. Ю., Обушна Н. І. Феномен корупції в системі публічного управління: теоретичні аспекти наукового дискурсу. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1720>

19. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії) : монографія. Київ : Юрид. думка, 2004. 400 с.

20. НАЗК виявило факти вивезення через кордон публічними службовцями незаконно отриманої готівки на суму майже 5 млн дол. Повідомлення пресцентру НАЗК від 05.04.2022 р. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-vyavaylo-fakty-vyvezennya-cherez-kordon-publichnyum-sluzhbovtvyamy-nezakonno-otrymanoyi-gotivky-na-sumu-majzhe-5-mln-dol/>

21. НАЗК подякувало міністру оборони рф Шойгу «за неоціненний внесок у те, що російські засоби та ресурси для нападу на Україну були розкрадені ще на етапі їхнього накопичення на кордоні». Повідомлення

пресцентру НАЗК від 16.03.2022 р. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-podyakovalo-ministru-oborony-rf-shojgu-za-neotsinennyj-vnesok-u-te-shho-rosijski-zasoby-ta-resursy-dlya-napadu-na-ukrayinu-buly-rozkradeni-s-hhe-na-etapi-yihного-nakoruchennya-na-kordoni/>

22. Пархоменко-Кучевіл О. Розвиток системи антикорупційних інституцій в Україні. *Державне управління та місцеве саморядування*. 2018. Вип. 3. С. 33–38. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_03\(38\)/6.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_03(38)/6.pdf)

23. Порядок оформлення протоколів про адміністративні правопорушення Національним агентством із питань запобігання корупції : затверджено Наказом Національного агентства з питань запобігання корупції 06 грудня 2019 року № 159/19 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 03.01.2020 р. за № 14/34297). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-20#Text>.

24. Порядок проведення службового розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого саморядування, та осіб, які для цілей Закону України «Про запобігання корупції» прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого саморядування : затверджено Постановою Каб. Міністрів України від 13.06.2000 № 950 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 13.09.2017 № 691). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2000-%D0%BF#Text>

25. Постанова Верховного Суду від 27 квітня 2022 року в справі № 991/3401/21 (провадження № 61–18043св21). URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/104165182>

26. Про Вищий антикорупційний суд : Закон України від 07.06.2018 № 2447–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text>

27. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов’язаних з активами окремих осіб: Закон України від 12.05.2022 № 2257–IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2257-20#Text>

28. Про внесення змін до Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов’язані з корупцією правопорушення : Наказ НАЗК від 31.03.2022 № 122/22. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/nakaz-vid-31-03-2022-122-22-pro-vnesennya-zmindo-polozhennya-pro-yedynij-derzhavnyj-reyestr-osib-yaki-vchynuly-koruptsijni-abo-pov-yazani-z-koruptsiyeyu-pravoporushennya/>

29. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 № 794–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>

30. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700–VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

31. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки : Закон України від 20.06.2022 № 2322–X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20>

32. Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокуратура : Наказ Офісу Генерального прокуратури від 05.03.2020 № 125. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20#Text>

33. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни : Закон України від 03.03.2022 № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>

34. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10.11.2015 № 772-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text>

35. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808/2014#Text>

36. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06. 2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

37. Про національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

38. Про Національну раду з питань антикорупційної політики : Указ Президента України від 14.10.2014 р. № 808/2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808/2014#Text>

39. Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання : Постанова Верховної Ради України від 29.08. 2019 № 19-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/19-IX#Text>

40. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>

41. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>

42. Прудіус Л. В. Європейські стандарти доброчесної державної служби. *Аспекти публічного управління*. 2016. № 8(34). С. 65-74.

43. Рафальський О. О., Самчук З. Ф. Цивілізаційні перехрестя сучасного суспільства. Київ : ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2018. 688 с.

44. Скочиляс-Павлів О. В. Корупція як негативне соціально-правове явище: ознаки та причини. *Право та державне управління*. 2019. № 2. С. 41-46.

45. Сорокіна Н. Доброчесність як необхідний морально-етичний складник діяльності публічного службовця. *Національний юридичний журнал: торія та практика*. 2017 (октябрь). С. 39-42. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/5/8.pdf>

46. Соларьова Д. В. Антикорупційний комплаєнс у діяльності юридичних осіб приватного права як один із механізмів запобігання корупції. *Молодий вчений*. 2018. № 10 (62). С. 684-687. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_10_%282_%29__66

47. Стратегія забезпечення державної безпеки : затверджена Указом Президента України від 16.02.2022 № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text>

48. Стратегія розвитку Національного агентства з питань запобігання корупції на 2021 рік. URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/strategiya_NAZK_2021_15_final.pdf

49. Україна продовжує підвищувати стандарти захисту громадян, які викривають корупцію: судом прийнято перше рішення про захист трудових прав близької особи викривача. Повідомлення пресцентру НАЗК від 02.06.2022 р. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/ukrayina-prodovzhuypidvyshhuvaty-standarty-zahystu-gromadyan-yaki-vykryvayut-koruptsiyusudom-prijnyato-pershe-rishennya-pro-zahyst-trudovyh-prav-blyzkoiy-osoby-vykryvacha/>

50. Участь України в міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії корупції : лист Міністерства юстиції України від 22.06.2011. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0042323-11?lang=en>

51. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

52. Щодо внесення спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції подань про проведення службового розслідування з метою виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення: Роз'яснення НАЗК від 02.06.2022 № 9. URL: https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/3._Rozyasnennya-9-vid-02.06.2022.pdf

53. Щодо гарантій захисту трудових прав викривача: Роз'яснення НАЗК від 01.06.2022 № 8. URL: https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/4._Rozyasnennya-8-vid-01.06.2022-2.pdf

54. Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю в умовах воєнного стану: Роз'янення НАЗК від 28.02.2022 № 2. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/roz-yasnennya-vid-28-02-2022-2-shhodo-zastosuvannya-okremykh-polozhen-zakonu-ukrayiny-pro-zapobigannya-koruptsiyi-stosovno-zahodiv-finansovogo-kontrolyu-v-umovah-voyennogo-stanu/>

55. Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю в умовах воєнного стану (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, проведення перевірок): Роз'яснення НАЗК від 07.03.2022 № 4. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/roz-yasnennya-4-vid-07-03-2022-shhodo-zastosuvannya-okremykh-polozhen-zakonu-ukrayiny-pro-zapobigannya-koruptsiyi-stosovno-zahodiv-finansovogo-kontrolyu-v-umovah-voyennogo-stanu-podannya-deklaratsiyi-p/?hilite=>

56. Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно дотримання обмежень щодо запобіган-

ня корупції під час участі в обороні України: Роз'яснення НАЗК від 14.03.2022 № 6. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/roz-yasnennya-6-vid-14-03-2022-shhodo-zastosuvannya-okremyh-polozhen-zakonu-ukrayiny-pro-zapobigannya-koruptsiyi-stosovnoi-dotrymanna-obmezhen-shhodo-zapobigannya-koruptsiyi-pid-chas-uchasti-u-oboroni/>

57. Щодо надання роз'яснень : лист Національного агентства України з питань державної служби від 04.04.2018 р. №.68/20/22–18. URL: https://vk24.ua/regulations_and_jurisprudence/listi/okremi-kategorii-pracivnikiv/list-nacionalnogo-agentstva-ukraini-z-pitan-derzavnoi-sluzbi-sodo-nadanna-rozasnen

58. Щодо наявності/відсутності конфлікту інтересів під час реалізації повноважень з окремих питань оплати праці : Роз'яснення НАЗК від 24.06.2022 № 11. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/Rozyasnennya-11-vid-13.06.2022-shhodo-konfliktu-interesiv-1.pdf/>

59. Щодо порядку дій державних органів після визнання державних службовців судом винними у вчиненні корупційного правопорушення або порушення, пов'язаного із корупцією : Роз'яснення НАЗК від 03.06.2020 № 3. URL: https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/1._-Rozyasnennya-3-vid-03.06.2020.pdf

60. Щодо проведення спеціальних перевірок до перемоги України над російською федерацією : Роз'яснення НАЗК від 12.05.2022 № 7. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/roz-yasnennya-7-vid-12-05-2022-shhodo-provedennya-spetsialnyh-perevirok-do-peremogy-ukrayiny-nad-rosijskoju-federatsiyeyu/>

61. Ернандо де Сото. Загадка капіталу. Чому капіталізм перемагає на Заході й ніде більше / пер. с англ. М. Климчук. Київ : Наш формат, 2017. 212 с.

62. Яцишин Н. Г. Практикум з історії держави і права зарубіжних країн. Ірпінь : Нац. акад. ДПС України, 2006. 274 с.

References

1. Akimov, O. O. (2014), Psihologichni aspekti proyaviv korupciyi v derzhavnomu upravlinni [Psychological aspects of corruption in government], State construction and local self-government (electronic journal), no 1, pp. 181–188, Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2014_1_23 (accessed 4 June 2022).

2. Andrushenko, V. P., Guberskij, L. V., Mihalchenko, M. I. (2016), Socialna filozofiya. Istoriya, teoriya, metodologiya [Social philosophy. History, theory, methodology. Kyiv, Yurinkom Inter (in Ukrainian).

3. Vodyannikov, O. (2018), Korupciya, civilizaciya i konstituciina demokratiya. Vstupne slovo [Corruption, civilization and constitutional democracy. An introductory word], Naukovo-praktichniy komentar do Zakonu Ukraini «Pro zapobigannya korupcii» [Scientific and practical commentary to the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption»], Kyiv, Vaite. (in Ukrainian).

4. Vorobjov, Ye. (2020), «Civilna konfiskacija»: novij instrument v antikorpucijnij politici Ukrajini [«Civil confiscation»: a new tool in Ukraine's anti-corruption policy], Legal newspaper online (electronic newspaper), Retrieved from: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/civilna-konfiskacija-novij-instrument-v-antikorpucijnyj-politici-ukrajini.html> (accessed 1 June 2022).

5. Voroncov, D. (2020), Derzhsluzhbovcvi timchasovo prijmajutim podarunki bez obmezhen [Civil servants will temporarily accept gifts without restrictions], PRAVO.UA (electronic newspaper), Retrieved from: <https://pravo.ua/parlamentari-proponuiut-tymchasovo-skasuvaty-obmezhenia-na-otrymannia-podarunkiv-derzhsluzhbovtsiamy/> (accessed 2 July 2022).

6. Garashuk, V. M., Muhatayev, A. O. (2010), Socialno-pravovij analiz rivniv korupciyi v Ukrajini [Socio-legal analysis of corruption levels in Ukraine], Derzhavne budivnictvo ta misceve samovryaduvannya [State construction and local self-government], Kharkiv, Pravo, pp. 156–165.

7. Gumenyuk, L. (2009), Teoretiko-sociologichni analiz korupcii yak zagrozi nacionalnij bezpeci Ukraïni [Theoretical and sociological analysis of corruption as a threat to the national security of Ukraine], Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs, vol. 2, pp. 1–10.

8. Verhovna Rada of Ukraine (2018), Dogovori i postanovi prav i svobod vijskovih mizh Yasnovelmozhnim Jogo Milosti panom Pilipom Orlikom, novoobranim getmanom Vijska Zaporizkogo, i mizh generalnimi osobami, polkovnikami i tim zhe Vijskom Zaporizkim z povnoyu zgodoyu z oboh storin [Agreements and decrees on the rights and freedoms of the military between His Excellency Mr. Pylyp Orlyk, the newly elected hetman of the Zaporizhia Army, and between the generals, colonels and the same Zaporizhia Army with full consent from both sides: Approved upon free election by a formal oath from the same His Excellency Hetman]: Zatverdzeni pri vilnomu obranni formalnoyu prislyagoyu vid togo zh Yasnovelmozhnogo Getmana. Pidtverdzeni 5 kvitnya 1710 roku vid Rizdva Hristovogo, Retrieved from: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1710.html> (accessed 2 July 2022)

9. National Agency on Corruption Prevention (2022), Dostup do publichnoyi chastini Reyestru deklaracij, Reyestru zvitiv partij POLITDATA ta Reyestru korupcioneriv obmezhen [Access to the public part of the Register of Declarations, the Register of POLITDATA Party Reports and the Register of Corrupt Persons is limited], Retrieved from: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/dostup-do-publichnoyi-chastyny-reyestru-deklaratsij-reyestru-zvitiv-partij-politdata-ta-reyestru-korupcioneriv-obmezhen/> (accessed 2 July 2022)

10. National Agency on Corruption Prevention (2022), 5 misyaciv vijni: rezultati roboti NAZK [5 months of war: the results of the work of the NACP], Retrieved from: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/5-misyatsiv-vijny-rezultaty-roboty-nazk/> (accessed 11 August 2022)

11. National Agency on Corruption Prevention (2022), Z pochatku vijni NAZK provelo 12 antikorpucijnih ekspertiz. Zokrema shodo zakonoprojektu pro kompensaciyu za poshkodzhene ta znishene neruhome majno vnaslidok

bojovih dij [Since its inception, NACP has conducted 12 anti-corruption examinations. Zokrema shodo zakonoproektu pro kompensaciyu za poshkodzhene ta znishene neruhome majno vnaslidok bojovih dij], Retrieved from: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/z-pochatku-vijny-nazk-provelo-12-antykorpustsijnyh-ekspertyz-zokrema-shhodo-zakonoproektu-pro-kompensatsiyu-za-poshkodzhene-ta-znyshhene-neruhome-majno-vnaslidok-bojovyh-dij/> (accessed 7 July 2022)

12. Verchovna Rada of Ukraine (2022), Kodeks Ukrayini pro administrativni pravoporushennya [Code of Ukraine on administrative offenses], Zakon Ukrayini vid 07.12.1984 № 8073–X, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (accessed 1 July 2022)

13. USAID Project «Reliable Business – Prosperous Community» (2015), Komplayens dlya malogo ta serednogo biznesu: yak effektivno borotisyia iz korupciyeyu [Compliance for small and medium-sized businesses: how to effectively fight corruption]. Retrieved from: <https://cgpa.com.ua/wp-content/uploads/images/files/1/comics.pdf>. (accessed 2 July 2022)

14. Verchovna Rada of Ukraine (2007) Konvenciya Organizaciyi Ob'yednanih Nacij proti korupciyi [United Nations Convention against Corruption]: Konvenciyu ratifikovano iz zayavami Zakonom № 251–V vid 18.10.2006, Data nabrannya chinnosti dlya Ukrayini: 01.01.2010, Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text. (accessed 2 July 2022)

15. Verchovna Rada of Ukraine (2006), Konvenciya Organizaciyi Ob'yednanih Nacij proti transnacionalnoyi organizovanoyi zlochinnosti [United Nations Convention against Transnational Organized Crime], Prijnyata rezoluciyeyu 55/25 Generalnoyi Asambleyi vid 15.11.2000, Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text. (accessed 2 July 2022)

16. Verchovna Rada of Ukraine (2011), Kriminalnij Kodeks Ukrayini [Criminal Code of Ukraine], Zakon Ukrayini vid 05.04.2001 № 2341–III, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (accessed 10 July 2022)

17. Verchovna Rada of Ukraine (2013), Kriminalnij procesualnij kodeks Ukrayini [Criminal Procedure Code of Ukraine], Zakon Ukrayini vid 13.04.2012 № 4651–VI, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (accessed 1 July 2022)

18. Lys, V. (2008), Pro Sokrata, Danila Galickogo, Fernando Magellana, Isaaka Nyutona, Sharlottu, Emili, Enn Bronte [About Socrates, Danylo Halytskyi, Fernando Magellan, Isaac Newton, Charlotte, Emily, Anne Brontë]. Kyiv, Grani-T (in Ukrainian).

19. Martynov, D., Obushna, N. (2020), Fenomen korupciyi v sistemi publichnogo upravlinnya: teoretichni aspekty naukovogo diskursu [the phenomenon of corruption in the system of public governance: theoretical aspects of scientific discourse], Public administration: improvement and development (electronic journal), no 8, Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1720> (accessed 1 July 2022).

20. Melnyk, M. (2004), Korupciya – koroziya vladi (socialna sutnist, tendenciï ta naslidki, zahodi protidiï) [Korupciya – koroziya vladi (social sutnist, tendenciï ta naslidki, zahodi protidiï), Kyiv, Law. opinion. (in Ukrainian).

21. National Agency on Corruption Prevention (2022) NAZK viyavilo fakti vivezennya cherez kordon publichnimi sluzhbovcyami nezakonno otrimanoyi gotivki na sumu majzhe 5 mln dol. [NACP revealed the facts of the export across the border by public servants of illegally obtained cash in the amount of almost 5 million dollars], Retrieved from: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-vyyavylo-fakty-vyvezennya-cherez-kordon-publichnymysluzhbovtsyamy-nezakonno-otrymanoyi-gotivky-na-sumu-majzhe-5-mln-dol/> (accessed 5 May 2022).

22. National Agency on Corruption Prevention (2022), NAZK podyakovalo ministru oborony rf Shojgu «za neocinennij vnesok u te, sho rosijski zasobi ta resursi dlya napadu na Ukrayinu buli rozkradeni she na etapi yihnogo nakopichennya na kordoni» [NACP podyakovalo defense minister RF Shojgu «for neocinennij vnesok u te, sho Russian means ta resources dlya padu na Ukrayinu buli rozkradeni she na etapi yihnogo nakopichennya na kordoni»]. Retrieved from: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-podyakovalo-ministru-oborony-rf-shojgu-za-neotsinennyj-vnesok-u-te-shho-rosijski-zasoby-ta-resursy-dlya-napadu-na-ukrayinu-buly-rozkradeni-shhe-na-etapi-yihnogo-nakopychennya-na-kordoni/> (accessed 5 May 2022).

23. Parkhomenko-Kutsevil, O. I. (2018), Rozvitok sistemi antikorupciynih institucij v Ukrayini [Development of the system of anti-corruption institutions in Ukraine], State administration and local self-government (electronic journal), vol. 3, pp. 33–38, Retrieved from: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_03\(38\)/6.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_03(38)/6.pdf) (accessed 5 May 2022).

24. Verchovna Rada of Ukraine (2020), Poryadok oformlennya protokoliv pro administrativni pravoporushennya Nacionalnim agentstvom z pitan zapobigannya korupciyi [The procedure for drawing up protocols on administrative offenses by the National Agency for the Prevention of Corruption], Zatverdzheno Nakazom Nacionalnogo agentstva z pitan zapobigannya korupciyi 06 grudnya 2019 № 159/19 (Zareyestrovano v Ministerstvi yusticiyi Ukrayini 03.01.2020 p. za № 14/34297, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-20#Text> (accessed 5 May 2022).

25. Verchovna Rada of Ukraine (2000), Poryadok provedennya sluzhbovogo rozsliduvannya stosovno osib, upovnovazhenih na vikonannya funkcij derzhavi abo misceвого samovryaduvannya, ta osib, yaki dlya cilej Zakonu Ukrayini «Pro zapobigannya korupciyi» pririvnyuyutsya do osib, upovnovazhenih na vikonannya funkcij derzhavi abo misceвого samovryaduvannya [Poryadok provedennya sluzhbovogo rozsliduvannya stosovno osib, upovnovazhenih na vikonannya funkci derzhavi abo misceвого samovryaduvannya, ta osib, yaki dlya cilej Zakonu Ukrayini «Pro zapobigannya korupsiyi» pririvnyuyutsya do osib, upovnovazhenih na vikonannya funkci derzhavi abo misceвого

Ofisu Generalnogo prokuraturi vid 05.03.2020 № 125, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20#Text> (accessed 2 July 2022)

34. Verchovna Rada of Ukraine (2022), Pro zahist interesiv sub'yektiv podannya zvitnosti ta inshih dokumentiv u period diyi voyennogo stanu abo stanu vijni [On the protection of the interests of subjects submitting reports and other documents during the period of martial law or a state of war], Zakon Ukrayini vid 20.06.2022 03.03.2022 p. № 2115–IX, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text> (accessed 2 July 2022)

35. Verchovna Rada of Ukraine (2015), Pro Nacionalne agentstvo Ukrayini z pitan viyavlennya, rozshuku ta upravlinnya aktivami, oderzhanimi vid korupcijnih ta inshih zlochiniv [About the National Agency of Ukraine for Identification, Search and Management of Assets Obtained from Corruption and Other Crimes], Zakon Ukrayini vid 10.11.2015 № 772–VII, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text> (accessed 2 July 2022)

36. Verchovna Rada of Ukraine (2014), Pro Nacionalne antikorupcyjne byuro Ukrayini [About the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine], Zakon Ukrayini vid 14.10.2014 № 1698–VII, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808/2014#Text> (accessed 10 July 2022)

37. Verchovna Rada of Ukraine (2018) Pro nacionalnu bezpeku Ukrayini [About the national security of Ukraine]: Zakon Ukrayini vid 21.06. 2018 № 2469–VIII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (accessed 10 July 2022)

38. Verchovna Rada of Ukraine (2015), Pro nacionalnu policiyu [About the national police]: Zakon Ukrayini vid 02.07.2015 № 580–VII, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (accessed 10 July 2022)

39. Verchovna Rada of Ukraine (2014), Pro Nacionalnu radu z pitan antikorupcijnoyi politiki [About the National Council on Anti-corruption Policy]: Ukaz Prezidenta Ukrayini vid 14.10.2014 № 808/2014 Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808/2014#Text> (accessed 10 May 2022)

40. Verchovna Rada of Ukraine (2019), Pro perelik, kilkisinij sklad i predmeti vidannya komitetiv Verhovnoyi Radi Ukrayini dev'yatogo sklikannya [About the list, quantitative composition and subjects of reference of the committees of the Verkhovna Rada of Ukraine of the ninth convocation]: Postanova Verhovnoyi Radi Ukrayini vid 29.08. 2019 № 19–IX, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/19-IX#Text> (accessed 10 May 2022)

41. Verchovna Rada of Ukraine (2014), Pro prokuraturu [About the prosecutor's office], Zakon Ukrayini vid 14.10.2014 № 1697–VII, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (accessed 10 May 2022)

42. Verchovna Rada of Ukraine (1992), Pro Sluzhbu bezpeki Ukrayini [About the Security Service of Ukraine], Zakon Ukrayini vid vid 25.03.1992 № 2229–XII, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (accessed 10 May 2022)

№ 1618–IV, Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618–15> (accessed 10 July 2022).

53. National Agency on Corruption Prevention (2022), Shodo vnesennya specialno upovnovazhenimi sub'yektami u sferi protidiyi korupciyi podan pro provedennya sluzhbovogo rozsliduvannya z metoyu viyavlennya prichin ta umov, sho spriyali vchinennyu korupciynogo abo pov'yazanogo z korupciyeyu pravoporushennya [Regarding submission by specially authorized entities in the field of anti-corruption of applications for conducting an official investigation with the aim of identifying the reasons and conditions that contributed to the commission of a corruption or corruption-related offense], Roz'yasnennya NAZK № 9 від 02.06.2022, Retrieved from: https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/3._-Rozyasnennya-9-vid-02.06.2022.pdf (accessed 10 July 2022).

54. National Agency on Corruption Prevention (2022), Shodo garantij zahistu trudovih prav vikrivacha [Regarding the guarantees of protection of the whistleblower's labor rights], Roz'yasnennya NAZK № 8 від 01.06.2022, Retrieved from: https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/4._-Rozyasnennya-8-vid-01.06.2022-2.pdf (accessed 10 July 2022).

55. National Agency on Corruption Prevention (2022), Shodo zastosuvannya okremih polozhen Zakonu Ukrainyini «Prozapobigannyakorupciyi» stosovno zahodiv finansovogo kontrolyu v umovah voyennogo stanu [Regarding the application of certain provisions of the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption» regarding financial control measures under martial law]: Roz'yasnennya NAZK № 2 від 28.02.2022, Retrieved from: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/roz-yasnennya-vid-28-02-2022-2-shhodo-zastosuvannya-okremyh-polozhen-zakonu-ukrayiny-pro-zapobigannya-koruptsiyi-stosovno-zahodiv-finansovogo-kontrolyu-v-umovah-voyennogo-stanu/> (accessed 10 May 2022)

56. National Agency on Corruption Prevention (2022), Shodo zastosuvannya okremih polozhen Zakonu Ukrainyini «Pro zapobigannya korupciyi» stosovno zahodiv finansovogo kontrolyu v umovah voyennogo stanu (podannya deklaratsiyi, povidomlennya pro suttyevi zmini v majnovomu stani, povidomlennya pro vidkrittya valyutnogo rahunka v ustanovi banku-nerezidenta, provedennya perevirok) [Regarding the application of certain provisions of the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption» in relation to financial control measures under martial law (declaration submission, notification of significant changes in property status, notification of opening a foreign currency account in a non-resident bank institution, conducting inspections)], Roz'yasnennya NAZK № 4 від 07.03.2022, Retrieved from: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/roz-yasnennya-4-vid-07-03-2022-shhodo-zastosuvannya-okremyh-polozhen-zakonu-ukrayiny-pro-zapobigannya-koruptsiyi-stosovno-zahodiv-finansovogo-kontrolyu-v-umovah-voyennogo-stanu-podannya-deklaratsiyi-p/?hilite=> (accessed 10 May 2022)

57. National Agency on Corruption Prevention (2022), Shodo zastosuvannya okremih polozhen Zakonu Ukrainyini «Pro zapobigannya korupciyi» stosovno

